

UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU
FACULTATEA DE TEOLOGIE „SFÂNTUL ANDREI ȘAGUNA”

***DOXOLOGIA MARE PE EHUL I ȘI PLAGALUL SĂU ÎN
TRADIȚIA LITURGICO-MUZICALĂ GRECEASCĂ***

– PARTICULARITĂȚI STILISTICE ȘI ELEMENTE CALOFONICE ÎN
PRIMA DOXOLOGIE MARE ȘI ÎN CELE MAI REPREZENTATIVE
DOXOLOGII MARI PE EHUL I ȘI PLAGALUL SĂU DIN TIPĂRITURILE
SECOLULUI AL XIX-LEA -

- PREZENTARE ȘI REZUMATUL LUCRĂRII DE DOCTORAT -

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC,
PR. PROF. UNIV. DR. VASILE GRĂJDIAN

DOCTORAND,
GEORGE DIACONU

SIBIU

2015

Preambul:

Caracterul doxologic este unul dintre aspectele esențiale ale cultului creștin, preluat din cultul divin evreiesc. Așadar, caracteristica doxologică a multor rugăciuni creștine și cântări liturgice reprezintă baza și în același timp cheia care dezvăluie și explică teologia creației, înțelegându-se astfel taina și scopul acesteia. Rolul creației este cel de a se împărtăși de Creatorul Său și de a-L lăuda, așa cum exprimă concludiv ultimul verset al ultimului psalm canonic: „Toată suflarea să laude pe Domnul!” (Ps. 150, 6).

Este adusă în prim planul dezbaterii *doxologia mare*, unul dintre primele imne liturgice dintre cele trei structuri doxologice de bază ale Bisericii Creștine Răsăritene și Apusene.

Doxologia mare este una dintre primele cântări liturgice ale cultului creștin, fiind atestată de Constituțiile Apostolice și de Codexul Alexandrin. Din punct de vedere muzical însă, doxologia mare a fost compusă în întregime pe neume muzicale bizantine în fază relativ târzie, în jurul celui de al doilea – al treilea pătrar al secolului al XVII-lea, melodia primei doxologii mari în notație muzicală bizantină aparținând episcopului Melchisedec de Redestos – din Tracia de Est (1615-1625), pe plagalul ehului I.

Această cântare liturgică se găsește în Codexul Cryptense Γ.γ.II din Biblioteca de Stat a Monumentului Național din Grottaferrata f. 73^r ș.u. Problema principală o constituie faptul că nu există nici o mențiune cu privire la autorul acesteia, dar pe baza unei analize comparative între diverse manuscrise care conțin diferite doxologii, nu există nici o îndoială cu privire la apartenența sa: autorul său este într-adevăr Melchisedec, episcop de Redestos! Prin urmare, aceasta este prima doxologie mare!

Cuvinte cheie: Doxologia mare (η μεγάλη δοξολογία) – Gloria in excelsis Deo, episcopul Melchisedec de Redestos, Codexul Cryptense Γ.γ.II.

Scurtă prezentare a lucrării cu unele aspecte formale și de metodologie

Lucrarea este structurată în două părți, cu un total de cinci capitole: prima parte are trei capitole, iar cea de a doua (de analiză semiografico-muzicală) are două capitole.

În prima parte, cu caracter mai general, se face o introducere în legătură cu cele două elemente care caracterizează cântarea bisericească bizantină: *doxologia* și *calofonia*, tratând despre caracterul doxologic al cântării bisericești și apoi despre calofonia care înveșmântează și caracterizează cântările de natură doxologică, ajungându-se într-un mod firesc la primul capitol, istoricul doxologiei mari, cu prezentarea formelor liturgice doxologice atât din cadrul cultului răsăritean, cât și apusean, argumentându-se inspirația biblică a doxologiei mari și prezentându-se dovezi epigrafice și arheologice pentru conținutul acesteia, pe baza principalelor izvoare grecești și latine, fiind reliefat și istoricul și evoluția liturgică a imnului îngeresc sau a doxologiei mari latine, despre care se vorbește mai puțin în sfera teologiei răsăritene.

Tema propusă, *doxologia mare*, în ciuda valorii sale istorico-teologice – așa cum s-a văzut în cel de al doilea subcapitol „Prezentarea doxologiei mari” al primului capitol, se află în primele documente ale bisericii creștine, precum Constituțiile Apostolice (lib. VII, Cap. 47-49, sec. IV), Codexul Alexandrin (secolul al V-lea, f. 569^{f-r}) etc. – a fost și este relativ puțin luată în discuție de cercetătorii atât răsăriteni, cât și apuseni, ceea ce o face să fie un teren propice analizei și descoperirilor. În acest sens, în cel de-al doilea capitol este prezentat un interesant manuscris melurgic din Italia: Codexul Cryptense Γ. γ. II din Biblioteca de Stat a Monumentului Național din Grottaferrata, în Italia.

Fondul de manuscrise melurgice al Bibliotecii Mănăstirii din Grottaferrata care deține încă *cântări liturgice inedite, din rândul cărora face parte fără nici o îndoială prima doxologie mare*, a constituit un obiect de viu interes pentru renumiți bizantinologi – precum Oliver Strunk (care și-a trăit ultimii ani ai vieții la Grottaferrata), Lorenzo Tardo, Bartolomeo di Salvo, preotul român Ioan D. Petrescu, pentru a da doar câteva exemple.

Antonio Rocchi, călugăr erudit al Mănăstirii din Grottaferrata, a introdus mai toate manuscrisele de diferite genuri în catalogul său *Codices Cryptenses* (1883), printre care și Codexul Cryptense Γ. Γ. II, însă nu a sesizat *unicitatea* acestei doxologii mari, adusă în prim plan în prezenta lucrare de doctorat, doxologie considerată punct de pornire pentru o ulterioară analiză semiografică cu alte variante din diferite manuscrise ale Bibliotecii Academiei Române și nu numai.

Astfel, în al doilea capitol se evidențiază și se argumentează, pe baza unei analize comparative dintre această doxologie mare și alte doxologii din România și Grecia:

a. **Autorul** acestei doxologii;

b. Faptul că este vorba despre **prima** doxologie mare, facere a episcopului Melchisedec de Redestos (deci **prototipul** acestui gen de cântare liturgică);

c. Că această variantă este una „**clasică**”, **tradițională**, care se regăsește și în alte manuscrise muzicale din secolele XVII-XVIII;

d. Că este **prima** și unica doxologie mare pe teritoriul italian.

Continuând și dezvoltând inițiativa și metoda de prezentare succintă a lui Antonio Rocchi, Codexul Cryptense Γ. Γ. II este inventariat în manieră detaliată, cu definirea tipologiei din care manuscrisul în cauză face parte: colecția Psaltikonului, destinată protopsaltului, ceea ce mărește importanța codexului în sine și mai cu seamă a cântărilor liturgice pe care le conține (între care se numără deci și *prima doxologie mare*). În același capitol se face referire la perioada în care a fost realizat manuscrisul și la copistul acestuia.

Concluziile cercetărilor preliminare aduc o serie de argumente pentru valoarea deosebită a Codexului Γ. Γ. II, printre care se enumeră:

- Codexul Γ.γ.II este unul din puținele manuscrise din fondul bibliotecar cryptense și din bibliotecile din Italia aparținând secolului al XVIII-lea (deci este unul dintre cele mai recente manuscrise), finalizat pe data de 6 august 1718.

- Nu este clasicul manuscris italo-grecesc, realizat în Mănăstirea Abației San Nilo de un călugăr închinoviat aici sau stagiar, în timp ce altele au fost transferate sau cumpărate din Mănăstirea SS. Salvatore din Messina, din Mănăstirea S. Elia Carbonense sau din Constantinopol. Pe baza provenienței și apartenenței sale se remarcă ca fiind un manuscris cu totul deosebit: a fost scris în Albania și autorul ar fi un arhiepiscop melurg.

- Însurează cântări liturgice **rare** și chiar **inedite**: τα Κεκραγάρια (Doamne strigat-am) și τα Πασαπνοάρια (Toată suflarea), compunerile lui Hrisaf cel Tânăr¹ și de asemenea, doxologia mare, lucrarea lui Melchisedec, episcop al Redestosului. Chiar dacă copistul manuscrisului Γ.γ.II nu a indicat numele autorului doxologiei mari, pe baza unei analize a diferitelor manuscrise în notație muzicală bizantină din diferite țări care conțin această cântare liturgică (Italia, Grecia, România), apartenența sa este de necontestat.

- Este unul din puținele Psaltikoane prezente în Biblioteca Statală anexat Monumentului Național din Grottaferrata, destinat cântării soliste a protopsaltului. Acest aspect scoate în evidență importanța cântărilor liturgice descrise în inventarul manuscrisului în cauză și în mod particular al melodiilor acestora. Doxologia mare a episcopului

¹ Antonio ROCCHI, *Codices Cryptenses seu Abbatiae Cryptae Ferratae in Tusculano digesti et illustrati*, Tusculani Typis Abbatiae Cryptae Ferratae, Roma, 1883, p. 434.

Melchisedec al Redestosului, **prima** doxologie mare atestată și care se află în Codexul Cryptense Γ.γ.II, singura sursă de pe teritoriul italian care o conține, ne duce cu gândul la faptul că se cânta des în cadrul oficierei slujbei Utreniei din duminici și la sărbătorile cu polieleu și deci cu doxologie mare. Nu a fost redactată ulterior deoarece probabil se cunoștea pe de rost.²

- Doxologia mare a episcopului Melchisedec este **prima** doxologie mare în notație muzicală bizantină, relevându-se ca fiind o **cântare liturgică inedită** nu numai pentru fondul de manuscrise al Bibliotecii Statale a Monumentului Național din Grottaferrata, ci pentru întreg teritoriul italian. Codexul Cryptense Γ.γ.II se impune în panorama manuscriselor melurgice ca fiind **unicul manuscris** de pe întreg teritoriul Italiei care conține prima doxologie mare, **prototipul** acestui gen de cântare liturgică. Deci, potrivit studiilor de muzică bizantină întreprinse până în prezent, Codexul Cryptense Γ.γ.II este primul manuscris semnalat ca atare, din scrupulozitate excluzând bineînțeles fondurile și colecțiile personale.

- Se pare că autorul ar fi alcătuit doar această doxologie mare! Dar Ms. I – 22 din Biblioteca Centrală Universitară “Mihai Eminescu” din Iași (**unicul Kratimatar „pur”**)³ prezent în bibliotecile din România, plasat între al doilea și al patrulea deceniu al secolului al XVII-lea) conține o kratimă pe glasul întâi (f. 37^v ș. u.), al cărei autor este același Melchisedec din Redestos⁴.

- Tot în România, doxologia mare a lui Melchisedec reprezintă **prima doxologie mare** din primul **manuscris** elaborat **în limba română**⁵. Se evidențiază de asemenea ca fiind **unica** doxologie mare a lui Melchisedec, episcop al Redestosului **tradusă în limba română**.

- Circulația în manuscrisele melurgice a primei doxologii mari în diferite țări (așadar Albania, de unde provine Codexul Cryptense Γ.γ.II, Italia, Grecia, Egipt, România, Anglia, Danemarca etc.), într-o determinată perioadă de timp (sec. XVII - XVIII), în Biserici de rit atât Ortodox, cât și Greco-Catolic, în aceeași limbă (greacă) și în principiu cu aceeași melodie, nu face altceva decât să evidențieze afinitățile comune, nicidecum diferențele. Mărturia manuscrisă al ecoului unei melodii intonate la unison în același spirit și în aceeași limbă (așadar, în evidente circumstanțe de reală manifestare liturgică în mare simbioză!) din

² Jeromonaco Lorenzo TARDO, *L'antica melurgia bizantina nell'interpretazione della scuola monastica di Grottaferrata*, Scuola Tip. Italo Orientale “S. Nilo”, Grottaferrata, 1938, ristampa 2005, Poligrafica Laziale s.r.l., Frascati, p. 68. Puțina circulație a anumitor cântări în manuscrise ar putea fi motivată de faptul că erau cunoscute pe de rost, ținând seama de frecvența sporită a acestora în cadrul cultului.

³ Ozana ALEXANDRESCU, *Catalogul manuscriselor muzicale de tradiție bizantină din secolul al XVII – lea*, Editura Arvin Press, București, România, 2005, p. 201.

⁴ *Ibidem*, p. 202.

⁵ Ms. rom. 61 (autor ieromonahul Filothei sin Agăi Jipei) din Biblioteca Academiei Române din București (BAR, B – BAR), *ms. cit.*, f. 44 ș. u.

partea protopsalților și a credincioșilor de rit atât bizantin, cât și greco-latin, constituie o mare realizare, un punct important de întâlnire și un motiv în plus pentru un viabil și atât de necesar dialog ecumenic în scopul unității de credință.

Capitolul al treilea tratează despre:

- bibliotecile și arhivele din Italia care conțin manuscrise muzicale bizantine,
- principalii autori greci de doxologii mari pe larg (Δοξολογίαι ἄργαί),
- autorul primei doxologii mari, episcopul Melchisedec de Redestos (figură muzicală mai puțin cunoscută pe plan istoric și liturgic) și despre locul unde și-a desfășurat activitatea,
- circulația doxologiei mari a lui Melchisedec, episcop de Redestos, în manuscrisele melurgice din secolele XVII-XIX din mai multe țări: Italia, Grecia (Muntele Athos, Biblioteca Națională a Greciei), Egipt (Muntele Sinai), România, Anglia, Danemarca, pe baza celor mai reprezentative cataloage de specialitate,
- Ἀκολουθία doxologiei mari a lui Melchisedec, episcop de Redestos, prezentă în diferite manuscrise.

A doua parte a lucrării de doctorat are un caracter de analiză comparată a particularităților stilistice și a elementelor calfonice din prima doxologie mare prezentă în Codexul Cryptense Γ. γ. II (finalizat pe 6 august 1718) și în exighisirea în notație hrisantică a lui Hurmuz Hartofylax din manuscrisul EBE – MPT 704 (sec. XIX) păstrat în Biblioteca Națională din Atena.

Sunt prezentate în modalitate comparată: **formule inițiale** ale perioadelor muzicale, principalele **semne de hironomie (de expresie)**, **lǐghisma** în formulele finale (cadențiale), **eteronul**, **piasma**.

Prezentarea primei doxologii mari continuă cu o paralelă între varianta clasică din manuscrisul conservat în Biblioteca Mănăstirii din Grottaferrata și observarea evoluției și a cristalizării melodice în notația bizantină actuală, potrivit Ms. EBE – MPT 704 (sec. XIX). Sunt redată principalele formule melodice (incipit, thesis, cadență) din prima doxologie mare prezentă în Codexul Cryptense Γ. γ. II și interpretarea acestora în actuala notație bizantină. Este transcrisă liber **unica traducere și exighisire** a doxologiei mari a episcopului Melchisedec **în limba română**, prezentă în „Psaltichia rumânească” (Ms. rom. 61, secolul al XVIII-lea, 1714) din fondul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române, facerea lui Filothei sin Agăi Jipei, care face parte dintr-un fond special al Bibliotecii Academiei Române. Exighisirea lui Filothei a fost redată în facsimil de Sebastian Barbu-Bucur și transcrisă de acesta pe portativ, însă facsimilul publicat este ilizibil, calitatea imaginii lăsând de dorit. Astfel, observând doxologia lui Filothei pe notație muzicală bizantină, în contextul prezentării comparate, se poate remarca faptul că Filothei nu urmărește firul melodic tradițional, ci unul destul de particular, ce amintește de versiunile doxologiei episcopului Melchisedec din două

manuscrite de la BAR, respectiv BAR Ms. Gr. 147, f. 98^r ș.u. și BAR Ms. Gr. 661 (ante 1792), f. 146^v ș.u.

Capitolul al cincilea (și ultimul) continuă observarea eventualelor legături și a influenței pe care ar fi putut-o avea prima doxologie mare asupra celor mai reprezentative doxologii mari grecești. Primul de pe lista autorilor greci este Hurmuz Hartofylax, pentru a vedea dacă exighisirea doxologiei episcopului Melchisedec aparține unei transformări și cristalizări melodice datorate tradiției liturgice orale sau este rodul unei concepții interpretative personale. S-a observat faptul că prima doxologie mare pe plagalul ehului I în exighisirea lui Hurmuz are structuri melodice comune cu doxologia aceluiși compozitor pe ehul I, de unde o primă concluzie foarte importantă în ceea ce privește apropierea ehului I de plagalul său (cel puțin în ceea ce privește doxologia mare). Același aspect s-a putut observa și în alte cazuri, așa cum este, spre exemplu, relația strânsă dintre ehul I și plagalul său potrivit doxologiilor lui Grigorie Protopsaltul.

Se demonstrează cu exemple muzicale preluate și de la alți compozitori greci, precum Ioan Protopsaltul, Teodor Fokeos, Petru Lampadarie, Agathanghelu Kiriazi, Gheorghe Violaki, Petru Vizantiu faptul că în diferite situații s-a recurs la utilizarea unora dintre aceleași celule melodice care se regăsesc în prima doxologie mare.

Se citează exemple muzicale și din „traducerile” (*românirea*) anumitor doxologii grecești din partea unor compozitori autohtoni, reliefându-se respectul acestora pentru linia melodică originală. Dintre preocupările diferiților compozitori de a *români* doxologia mare, mai mult chiar decât Dimitrie Suceveanu și Ieromonahul Macarie, Schimonahul Nectarie se evidențiază printr-o mare fidelitate față de melodia originală.

Sunt prezente de asemenea 11 planșe anexate la sfârșitul lucrării.

Bibliografia, în afară de cele în limba română, numără lucrări în limba greacă, engleză, franceză, italiană, germană – grupate în: I.Dicționare, enciclopedii, lexicoane, II.Cataloage, III.Patrologia graeca-latina, IV.Izvoare liturgico-muzicale, V.Tipărituri liturgico-muzicale, VI.Cărți liturgice, VII.Theoretica, VIII.Liturgică (manuale de liturgică), IX.Istorie a muzicii universale, X.Artă și pictură murală, XI.Articole și studii de muzicologie bizantină, XII.Lucrări de specialitate istorico-liturgică și paleografico-muzicală.

CUPRINS

Legendă și abrevieri

Obiective și intenții, precauțiuni metodologice

Premiză și organizare metodologică

PRIMA PARTE PREZENTARE GENERALĂ

INTRODUCERE

Doxologie și calofonie în cântarea bisericească bizantină, pe temeiul scrierilor nou testamentare
(Studia Doctoralia Andreiana, an II, nr. 2, 2013, pp. 161-170)

CAPITOLUL I

1. DOXOLOGIA MARE ÎN TRADIȚIA LITURGICĂ A BISERICII CREȘTINE RĂSĂRITENE ȘI APUSENE

1.1. Forme liturgice doxologice

1.2. Prezentarea doxologiei mari (η μεγάλη δοξολογία – Gloria in excelsis Deo)

1.3. Inspirația textului doxologiei mari

1.4. Mărturiile epigrafice și arheologice ale doxologiei mari

1.5. Conținutul doxologiei mari pe baza principalelor izvoare grecești și latine

1.6. Istoricul și evoluția liturgică a imnului îngeresc sau a doxologiei mari latine

1.7. Concluzii

CAPITOLUL II

2. UN PREȚIOS MANUSCRIS MELURGIC DIN BIBLIOTECA DE STAT A MONUMENTULUI NAȚIONAL DIN GROTTAFERRATA: CODEXUL

CRYPTENSE Γ. Γ. II

– EXCURS ISTORIC ȘI LITURGIC ÎN CONȚINUTUL MANUSCRISULUI CU DESCRIEREA DETALIATĂ A ACESTUIA –

- 2.1.Scurtă prezentare a codexurilor melurgice din Biblioteca de Stat a Monumentului Național din Grottaferrata
- 2.2.Psaltikòn și Asmatikòn la Grottaferrata: identificare și încadrare istorică și de tipologie librară, terminologie și conținut
- 2.3.Autorul și perioada în care a fost scris Codexul Cryptense Γ.γ.II
- 2.4.Characteristicile Codexului Cryptense Γ.γ.II
- 2.5.Inventarul liturgico-muzical detaliat al Codexului Cryptense Crypt. G. γ. II
- 2.6.Concluzii ale cercetării preliminare

CAPITOLUL III

3. PRIMA DOXOLOGIE MARE, FACEREA EPISCOPULUI MELCHISEDEC DIN REDESTOS, PE PLAGALUL EHULUI I

- 3.1.Manuscrise melurgice în Italia care conțin doxologii mari
- 3.2.O cântare liturgică inedită din fondul de manuscrise melurgice din Biblioteca de Stat a Monumentului Național din Grottaferrata: η μεγάλη δοξολογία din Ms. Crypt. Γ. γ. II
- 3.3.Unde este Redestos și cine este episcopul Melchisedec
- 3.4.Circulația doxologiei mari a lui Melchisedec, episcopul de Redestos în manuscrisele melurgice din secolele XVII-XIX din mai multe țări: Italia, Grecia (Muntele Athos, Biblioteca Națională a Greciei), Egipt (Muntele Sinai), România, Anglia, Danemarca
- 3.5.Ακολουθία doxologiei mari a lui Melchisedec, episcopul de Redestos prezentă în diferite manuscrise

A DOUA PARTE
ANALIZĂ SEMIOGRAFICO-MUZICALĂ

CAPITOLUL IV

**4. PECULIARITĂȚI STILISTICE ALE DOXOLOGIEI MARI A LUI
MELCHISEDEC, EPISCOP DE REDESTOS ÎN MANUSCRISUL CRYPT. Γ. Γ. II,
F. 73^v Ș. U.**

- 4.1. Analiză liturgico-muzicală și codicologică comparativă a primei doxologii mari din Biblioteca de Stat a Monumentului Național al Abației Grecești San Nilo din Grottaferrata, Italia cu diferite variante prezente în alte manuscrise din secolele XVII-XIX din Grecia și România
- 4.1.1. Prima frază muzicală a doxologiei mari a episcopului Melchisedec de Redestos
- 4.1.2. Formule inițiale ale perioadelor muzicale
- 4.1.3. Utilizarea principalelor **semne de hironomie (de expresie)** din doxologia mare a lui Melchisedec din Codicele Cryptense Γ. γ. II și combinarea lor cu semnele diastematice
- 4.1.3.1. *Lighisma* în **formulele finale (cadențiale)** și exighisirea sa în notația lui Hrisant și în tradiția liturgică a secolului al XIX
- 4.1.3.2. *Eteronul* în doxologia mare a lui Melchisedec, episcopul de Redestos
- 4.1.3.3. Utilizarea *piasmei* în doxologia mare a episcopului Melchisedec
- 4.1.4. Analiza liturgico-muzicală a primei doxologii mari, facerea lui Melchisedec, episcop de Redestos din Codexul Cryptense Γ. γ. II (secolul al XVIII-lea) cu observarea evoluției și a cristalizării sale melodice în notația bizantină actuală...109
- 4.1.5. Principalele formule melodice (incipit, thesis, cadență) din prima doxologie mare prezentă în Codexul Cryptense Γ. γ. II și interpretarea acestora în actuala notație bizantină – Sinopsă
- 4.1.6. Concluzii preliminare
- 4.2. Unica traducere și exighisire a doxologiei mari a episcopului Melchisedec în limba română prezentă în Ms. rom. 61 din fondul de manuscrise al Bibliotecii Academiei Române
- 4.3. Concluzii

CAPITOLUL V

5. PARTICULARITĂȚI STILISTICE ȘI ELEMENTE CALOFONICE ÎN DOXOLOGIILE MARI DIN SECOLUL AL XIX-LEA ÎN TRADIȚIA LITURGICO-MUZICALĂ GRECEASCĂ PE EHUL ÎNTÂI ȘI PLAGALUL SĂU

5.1. Principalele caracteristici ale doxologiei mari în concepția lui Hurmuz Hartofylax (autorul exihisirii doxologiei mari a episcopului Melchisedec de Redestos) pe ehul întâi și plagalul ehului întâi pe baza celor mai reprezentative formule melodice (incipit, thesis, cadență)

5.1.1. Doxologia mare pe ehul I în creația lui Hurmuz Hartofylax

5.1.2. Doxologia mare pe plagalul ehului I în creația lui Hurmuz Hartofylax

5.2. Autori *clasici* greci de doxologii mari pe ehul I și plagalul său

5.2.1. Doxologia mare pe ehul I și doxologii pe plagalul ehului I în creația lui Γρηγορίου Πρωτοψάλτου

5.2.1.1. Doxologia mare a lui Grigorie Protopsaltul pe ehul I

5.2.1.2. Doxologia mare a lui Grigorie Protopsaltul pe plagalul ehului I din Ke

5.2.1.3. Doxologia mare a lui Grigorie Protopsaltul pe plagalul ehului I eptafonic

5.2.2. Doxologia mare pe ehul I a lui Ίωάννου Πρωτοψάλτου

5.2.3.1. Doxologia mare în ehul protovaris (είς ήχον α' μέ βαρύν – πρωτόβαρον) a lui Θεοδώρου Φωκαέως (+1851)

5.2.3.2. Adaptarea în limba română a doxologiei mari a lui Teodor Fokeos pe ehul protovaris

5.2.4.1. Doxologia mare pe ehul I a lui Πέτρου Λαμπαδαρίου τοῦ Πελοποννησίου

5.2.4.2. Adaptarea doxologiei lui Petru Lampadarie pe ehul I la textul românesc de către Dimitrie Suceveanu și Ieromonahul Macarie – tablou sinoptic al primelor trei perioade muzicale

5.2.5. Doxologia mare pe plagalul ehului I la Ἁγαθαγγέλου Κυριαζῆ, Χρυσοπολίτου

5.2.6. Doxologia mare a lui Γεωργίου Βιολάκη, πεντάφωνος ἐναρμόνιος μέ πλ. α'

5.2.7. Elemente calofonice în doxologia mare pe plagalul ehului I în creația lui Πέτρου τοῦ Βυζαντίου

5.3. Concluzii finale

Anexe

Bibliografia

Declarație de originalitate